

DENTAL TRIBUNE

The World's Dental Newspaper · Israel Edition

PUBLISHED IN ISRAEL

05/2017 VOL. 14, NO. 2

איגודים מקצועיים

רפ"ש ילדים
פריודונטיה
שיקום הפה

- עמ' 12-15

רפואת שיניים דיגיטלית

ד"ר צבי גוטמכר

- עמ' 9

היפופוספטזיה

ד"ר סיגלית בלומר

- עמ' 8

השן והשתל כגורם לסינוסיטיס

ד"ר רונית קגן

- עמ' 6-7

ביג דאטה

ד"ר גלית אלמוזנינו

- עמ' 4-5

ראיונות:

ד"ר ליאור קצף
ד"ר מאיר אדוט

- עמ' 1-2

ראיון קצר עם ד"ר ליאור קצף יו"ר ועדת הפרט של ההסתדרות לרפואת שיניים

שאלה: איך אתה רואה את הוועדה ופעולתה במכלול הפעילויות של הר"ש?

תשובה: הר"ש והוועד המרכזי רואים כמטרה עליונה לדאוג לרווחתו של החבר ושימור זכויותיו. לפיכך, הוועדה תמשיך בפעולתה, ומטבע הדברים, היות שגיל החברים עולה בהתמדה, ומן הצד השני מצטרפים רופאים צעירים לשורות הר"ש, אני צופה שפעילות הוועדה תגדל. ■

מועדפים על ידי משרד עורכי דין בפריסה ארצית.

שאלה: מי החברים בוועדה?
תשובה: ד"ר ליאור קצף (יו"ר הוועדה), ד"ר טטיאנה אפשטיין, ד"ר ברנט רוטנברג, ד"ר אלכס קורן, ד"ר ליליה יורש.

שאלה: במה הוועדה אינה עוסקת?
תשובה: ברצוני להבהיר ולחדד כי הוועדה במסגרת הר"ש אינה עוסקת כלל בנושאי ייעוץ משפטי: כאשר מדובר בדבר שיש לו נגיעה בהפעלת ביטוח אחריות מקצועית, איכות הטיפול או יחסי רופא-מרפא-הנושא אינו מטופל על ידי הוועדה מטעמים משפטיים.

שאלה: בכמה פניות עסקה הוועדה בשנים האחרונות?

תשובה: בשנים האחרונות טופלו מאות פניות בכל הנושאים שהוזכרו. הנושא העיקרי שטופל בשנים האחרונות הינו ייעוץ בענייני דיני עבודה וביחסים שבין עובד למעביד. כמו כן, טופלו פניות רבות של הקלה בדמי חבר לבני 75 ומעלה שאינם עובדים וכן עזרה לרופאים צעירים.

המבוטחים, שבמקרה שלהם כל הביטוחים נלקחים בחשבון.

בנוסף, כל חברי הר"ש זוכים להקלה ע"י המבטח (כאשר הוא מבטח דרך מדנס בהראל) תביעה אחת עד 7,000 דולר (במקום 3,000 דולר בעבר) לא תחשב כתביעה כלל, והרופאים יישארו זכאים לתשלום פוליסה בהיעדר תביעות.

עוד עניין הוא עזרה לחברים אשר נזקקים להפעלה של ביטוח תאונות אישיות ומחלות שמוענק לכל חבר. כאן מסייעת הוועדה לחברים הזקוקים לפיצוי לקבל את המגיע להם.

רווחת החבר הוא תחום שמעסיק רבות את חברי הוועדה. הוועדה עוזרת לחברים אשר מעוניינים להצטרף למועדוני צרכנות ודואגת שיקבלו את ההטבות במסגרת חברותם בהר"ש.

בשנים האחרונות התווסף לתחום עיסוקי הוועדה מימוש זכויות רפואיות מול מוסדות ממשלתיים כמו ביטוח לאומי ומס הכנסה. לחבר הר"ש המעוניין בשירות זה בנושא ("חלית/נפצעת") ניתנת עזרה בתנאים

3. בעיות המתעוררות בניהול המרפאה מול גורמים ורשויות חוץ-מרפאתיים, (ייעוץ משפטי מול עירייה וכד').

שאלה: האם לוועדה תחומי עיסוק נוספים?

תשובה: הוועדה עוסקת בעזרה לחברים בעת חילוקי דעות מול מבטח בנושאי אחריות מקצועית וביטוח מרפאה. אחד היתרונות הגדולים של חבר הר"ש שמבטח דרך מדנס הוא שקיימת ועדה המשפיעה ומגינה על כל חבר. בעצם עבודת הוועדה מול ועדה משותפת של המבטח (סוכנות מדנס) והר"ש סייענו ללא מעט חברים להימנע מאבדן ביטוח אחריות מקצועית. כמו כן, הצלחנו להפחית בדמי הביטוח בנושאים של חילוקי דעות בין המבטח למבוטח.

לחברי הר"ש קיימת גם פרמיה מוזלת באחריות מקצועית ונוסח פוליסה משופר. ברצוני להזכיר, כי בנושא ניסיון תביעות, רק עבור חברי הר"ש חישוב ניסיון תביעות לוקח בחשבון תביעות סגורות בלבד, כלומר רק מרגע שהתביעה נסגרה יחושב ניסיון תביעות, זאת בניגוד לשאר

מראיון: פרופ' בני פרץ

שאלה: מהי ועדת הפרט?

תשובה: זוהי ועדה שהוקמה במסגרת הר"ש כדי לעזור לחברים במצוקה כלכלית, אישית או מקצועית. הוועדה דנה בכל מקרה לגופו של עניין ומחליטה מהי הדרך הטובה ביותר לעזור לחבר שנקלע למצוקה.

הוועדה עוסקת בכמה נושאים:

1. דיני עבודה: הוועדה עוסקת בעזרה לחבר, בין אם הוא מעסיק ובין אם הוא מועסק ביחסי עובד מעביד. ניתן ייעוץ משפטי ראשוני והכוונה לגבי המשך ההתנהלות.

2. עזרה כלכלית: עזרה כלכלית לחברים צעירים שברצונם לרכוש ציוד לפתיחת מרפאה, עזרה במציאת מקום עבודה וליווי במהלך התקופה הראשונה לעבודה.

עזרה כלכלית בצורת מתן הלוואות לחברים שנקלעו למצוקה כלכלית ומוכיחים זאת.

הלוואות מוענקות בתנאים מועדפים.

SAVE THE DATE

כנס הר"ש השנתי - מלון הילטון ת"א

7-8.12

ראיון קצר עם ד"ר מאיר אדוט מומחה לפריודונטיה, חבר הועד המרכזי של הר"ש ויו"ר ועדת השתלמויות ולימודי המשך בהר"ש

כמה מילים על מועדון קבוצת הלימוד-שיניים בחברותא: זוהי פגישה בת שעתיים שתורכב מ-4 יחידות של מחצית השעה בה נוכחים כ-15 עד 20 רופאי שיניים כלליים בתוספת מינימום שני מומחים. בכל יחידת זמן הצגת מקרה מהמרפאות ומבתי הדין שתכלול אנמנזה, צילומי רנטגן, תבניות לימוד וצילומים קליניים ככל שיתאפשר. יתקיים דיון על הממצאים, על האבחנות ובניית תכניות טיפול אפשריות. אין הכוונה להצגת טיפולים והעברת ביקורת. ייעשה ניסיון לשלב בכל פגישה יחידת זמן של 30 דקות להצגת טכניקות וחומרים חדשים כמו גם חידושים ברפואת שיניים. ■

2. שיקום על גבי שתלים דנטליים.
3. פדודונטיה - באופן מפתיע, התחום הכי קשה לגייס מרצים.

שאלה: איך אתה רואה את כיווני עבודת ועדת השתלמויות ולימודי המשך בעתיד? תשובה:

1. להרחיב ולגוון את כל מערך לימודי המשך שתואר כאן.

2. עד עתה, למעלה מ-1,500 חברי הר"ש הינם בעלי תעודת "רופא שיניים מעודכן" בתוקף. יש להגיע ולמשוך את כלל החברים בהר"ש ללימודי המשך כך שכולם יהיו זכאים להציג תעודת רופא שיניים מעודכן.

3. האתגרים שלנו לעתיד:

א. עידוד לפתיחת תכניות של השתלמות קלינית ומדעית ארוכת טווח, חד או דו שנתי, לפחות בחצי משרה, קצרה מהתמחות, מעין רזידנסי של רופאי שיניים באוניברסיטאות ובמרכזים הרפואיים תחת פיקוח של המועצה המדעית ובעלות מינימלית.

ב. ליצור מסגרת חדשה ללימודי המשך כגון מועדון קבוצת הלימוד "שיניים בחברותא", שהפעלתי בעבר תוך יצירת בסיס למימון המשכי של תכנית זו לאורך שנים.

הפקולטה לרפואת שיניים של האוניברסיטה העברית הדסה עין כרם, ירושלים, ביה"ס לרפואת שיניים ע"ש מוריס וגבריאלה גולדשלגר, אוניברסיטת ת"א, איגודי המומחים בהר"ש ומוסדות לימוד נוספים.

הכנס השנתי של הר"ש, ללא עלות כספית, כולל שלושה ימים של סדנאות והרצאות בכל תחומי רפואת שיניים עם מיטב המומחים בארץ ובעולם. בנוסף, מתקיימים כנסים שנתיים, של איגודי המומחים השונים שעומדים בחזית הרמה העולמית המקצועית במחירי עלות.

קיימת תכנית עשירה ומגוונת, ללא תשלום ולאורך כל השנה, של הרצאות, ימי עיון והשתלמויות בשלושת מחוזות הר"ש-מרכז, חיפה וירושלים (וכן בעיר באר שבע השייכת למחוז מרכז). תכנית ההרצאות בשיתוף פעולה עם איגודי המומחים בהר"ש ומחלקות מומחים ברחבי הארץ.

במסגרת שיתוף הפעולה בלימודי המשך בין אוניברסיטת תל-אביב, הר"ש וחברת דיבידנט, מקבלים חברי הר"ש הנחה בגובה 20% לקורס לנרשם עם הזדהותו כחבר הר"ש בעת הרישום. הגענו לשיתוף פעולה דומה גם עם הפקולטה לרפואת שיניים בהדסה ירושלים בנושא. הוסכם עם חברת GC אוסדה שחבר הר"ש יהיה זכאי לתקציב הנחה שנתי של עד 2000 ₪ בהשתתפות בהשתלמויות במסגרת פעילות במרכז. התקציב ימומש במתן הנחה של 20% בכל הרשמה לקורס המופיע ברשימה של קורסי GC.

יש לציין גם את כתב העת המדעי של הר"ש, "רפואת הפה והשיניים", היוצא ארבע פעמים בשנה ומפרסם מאמרים מקוריים מדעיים בכל תחומי רפואת השיניים.

כל מערך לימודי המשך נשלח בדיוור ישיר לחברי הר"ש, מדוור במייל אחת לשבועיים עם חדשות הר"ש, וכן מועבר בתזכורות במסרונים ומפורסם באתר הר"ש ובעיתון רפואת הפה והשיניים.

הועד תחליט כמה ניקוד צריך לצבור כל רופא במשך שנתיים, חמש שנים ומצטבר כדי שיהיה ראוי להיקרא רופא שיניים מעודכן. הועד תחליט באופן אובייקטיבי אילו קורסים יוכרו כלימודי המשך ראויים ותקבע שיטת ניקוד.

הועד תפרסם בקרב חברי הר"ש את המידע וההחלטות לאחר אישור הועד המרכזי, תפעיל את המעקב ותבקר את התקדמות היישום בפועל של חברי הר"ש כולל חלוקת תעודות בסוף כל פעילות ורישום מרכזי.

שאלה: מהם הנושאים המבוקשים ביותר להרצאות? תשובה:

1. פתרונות אסתטיים במשך הקדמי.

מראיין: פרופ' בני פרץ

שאלה: מהי הועדה להשתלמויות ולימודי המשך ובמה היא עוסקת?

תשובה: לימודי המשך ברפואת שיניים הם חובה בסיסית, אתית ומקצועית לכל רופא שיניים. היעדים של לימודי המשך הם: שימור, הנגשה, קידום והרחבת הידע המדעי והכישורים של רופאי השיניים הפעילים, בעולם רפואי שמתקדם בדינמיות ובמהירות, ובכך לשפר את בריאות הפה באוכלוסייה. מטרת ועדת השתלמויות ולימודי המשך הן:

- לרכז, ליצור ולפרסם מערכת של לימודי המשך בכל תחומי רפואת שיניים.
- לקבוע כמות ואיכות של לימודי המשך מומלצים ברמה שנתי.
- לקבוע מערכת אובייקטיבית של בדיקה והערכת איכות ותכני לימודי המשך כולל משוב משתתפים.
- לקבוע שיטת ניקוד כמותית ללימודי המשך וצבירת הניקוד לכל רופא בתקופת זמן.
- לעודד יצירת ניירות עמדה קליניים על ידי איגודי המומחים בשיתוף המועצה המדעית והוועד המרכזי שיכוונו את רופאי השיניים לסטנדרטים המתפתחים של המקצוע ולדאוג להפצתם.

המשימות העומדות בפני הועדה הן רבות:

- עידוד, ייזום, ריכוז ופרסום מידע מעודכן ושוטף על לימודי המשך הקיימים היום בארץ. לימודי המשך כוללים הרצאות, קורסים מעשיים, קבוצות לימוד, כנסים ופגישות מדעיות. פרסום לימודי המשך יהיה בפורמט אחיד בו יפורטו הנושא, מדריכים, מטרות להשגה, תוכן, דרך העברת הקורס, מועדי הקורס ומשכו, עלות, ניקוד הקורס.

● הועד תחליט כמה ניקוד צריך לצבור כל רופא במשך שנתיים, חמש שנים ומצטבר כדי שיהיה ראוי להיקרא רופא שיניים מעודכן.

● הועד תחליט באופן אובייקטיבי אילו קורסים יוכרו כלימודי המשך ראויים ותקבע שיטת ניקוד.

● הועד תפרסם בקרב חברי הר"ש את המידע וההחלטות לאחר אישור הועד המרכזי, תפעיל את המעקב ותבקר את התקדמות היישום בפועל של חברי הר"ש כולל חלוקת תעודות בסוף כל פעילות ורישום מרכזי.

שאלה: איך נראה מערך השתלמויות לחברי הר"ש וכיצד הוא פרוס ברחבי הארץ?

תשובה: ימי העיון של ההסתדרות לרפואת שיניים נערכים בשיתוף

DENTAL TRIBUNE ISRAEL
EDITOR-IN-CHIEF:
 Prof. Benjamin Peretz
 bperetz@post.tau.ac.il
GENERAL SECRETARY:
 Dr. Tanya Katzap
PROJECT MANAGER:
 Adv. Yaffa Zagdon
PUBLISHED BY THE ISRAEL
 Dental Association
 www.ida.org.il
 Tel: +972-3-6283707
 Fax: +972-3-5287751
EDITORIAL BOARD:
 Dr. Meir Adut
 Prof. Nitzan Bichacho
 Prof. Gabi Chausshu
 Prof. Nardi Caspi
 Dr. Nathan Fuhrmann
 Prof. Haim Tal
 Prof. Israel Kaffe
 Prof. Yossi Nissan
 Prof. Aharon Palmon
 Prof. Micha Peled
 Prof. Moti Sela
 Prof. Adam Stabholz
 Prof. Ervin Weiss
LINGUISTIC EDITOR:
 Miri Lavie
DESIGNER:
 Michal Hirsh
PRODUCTION:
 New York New York (Israel) Ltd.

PUBLISHER:
 Torsten OEMUS
GROUP EDITOR:
 Daniel Zimmermann
 newsroom@dental-tribune.com
 Tel.: +44 161 223 1830
CLINICAL EDITOR:
 Magda Wojtkiewicz
 Nathalie Schüller
ONLINE EDITOR/SOCIAL MEDIA MANAGER:
 Claudia Duschek
EDITORS:
 Kristin Hübner
 Yvonne Bachmann
MANAGING EDITOR:
 Marc Chalupsky
HEAD OF DTI COMMUNICATION SERVICES:
JUNIOR PR EDITORS:
 Brendan Day
 Julia Maciejek
COPY EDITORS:
 Hans Motschmann
 Sabrina Raaff
PUBLISHER/PRESIDENT/CEO:
 Torsten R. Oemus
 Chief Financial Officer
 Dan Wunderlich
CHIEF TECHNOLOGY OFFICER:
 Serban Veres
BUSINESS DEVELOPMENT MANAGER:
 Claudia Salwiczek-Majonek
PROJECT MANAGER ONLINE:
 Tom Carvalho
JUNIOR PROJECT MANAGER ONLINE:
 Hannes Kuschick
 E-Learning Manager
 Lars Hoffmann
EDUCATION DIRECTOR TRIBUNE CME:
 Christiane Ferret
 Event Services/Project Manager
 Sarah Schubert
 Tribune CME & CROIXTURE
MARKETING SERVICES
 Nadine Dehmel
SALES SERVICES:
 Nicole Andra
ACCOUNTING SERVICES:
 Anja Maywald
 Karen Hamatschek
 Manuela Hunger
MEDIA SALES MANAGERS:
 Antje Kahnt (International)
 Barbora Solarova (Eastern Europe)
 Hélène Carpentier (Western Europe)
 Maria Kaiser (North America)
 Matthias Diessner (Key Accounts)
 Melissa Brown (International)
 Peter Witteczek (Asia Pacific)
 Weridiana Mageswki (Latin America)
EXECUTIVE PRODUCER:
 Gernot Meyer
 Advertising Disposition
 Marius Mezger
DENTAL TRIBUNE INTERNATIONAL
 Holbeinstr. 29, 04229
 Leipzig, Germany
 Tel.: +49 341 48 474 302
 Fax: +49 341 48 474 173
 info@dental-tribune.com
 www.dental-tribune.com
DENTAL TRIBUNE ASIA PACIFIC LTD.
 c/o Yonto Risio Communications Ltd.
 Room 1406, Rightful Centre
 12 Tak Hing Street, Jordan,
 Kowloon, Hong Kong
 Tel.: +852 3113 6177
 Fax: +852 3113 6199
TRIBUNE AMERICA, LLC
 116 West 23rd Street, Ste. 500,
 New York, N.Y. 10011, USA
 Tel.: +1 212 244 7181
 Fax: +1 212 244 7185

DENTAL TRIBUNE
 The World's Dental Newspaper - United Kingdom Edition
 All rights reserved. Dental Tribune makes every effort to report clinical information and manufacturer's product news accurately, but cannot assume responsibility for the validity of product claims, or for typographical errors. The publishers also do not assume responsibility for product names or claims, or statements made by advertisers. Opinions expressed by authors are their own and may not reflect those of Dental Tribune International.

the smart casual dentistry symposium
 13 - 15 October, 2017 Athens, Greece
 scientific co-chair
 Iliá Roussou - Konstantinos D. Valavanis
 invited speakers
 ■ Alessandro Agnini, Italy
 ■ Andrea Agnini, Italy
 ■ Eric Van Dooren, Belgium
 ■ Egon Euwe, Holland
 ■ Galip Gurel, Turkey
 ■ Henry Ho, Singapore
 ■ Francesco Maggiore, Germany
 ■ Henry Salama, USA
 ■ Gilberto Sammartino, Italy
 ■ Alain Simonpieri, France
 ■ Lívio Yoshinaga, Brazil
 ■ George Goumenos, Greece
 ■ Stavros Pelekanos, Greece
 ■ Iliá Roussou, Greece
 ■ Konstantinos D. Valavanis, Greece
 early bird until 31/07/2017
 236€
 registration fee from 01/08/2017
 360€
 organized by
 ICMI HELLAS
 media partners:
 dti
 information & registration T el.: +30 210 22.22.437, +30 6972 034900
 e-mail: info@smartcasualdentistry.eu website: smartcasualdentistry.eu

דיבידנט מציגה:

שילוב טכנולוגיות מנצח בבית אחד

Big Data ברפואה ורפואת הפה והשיניים

References

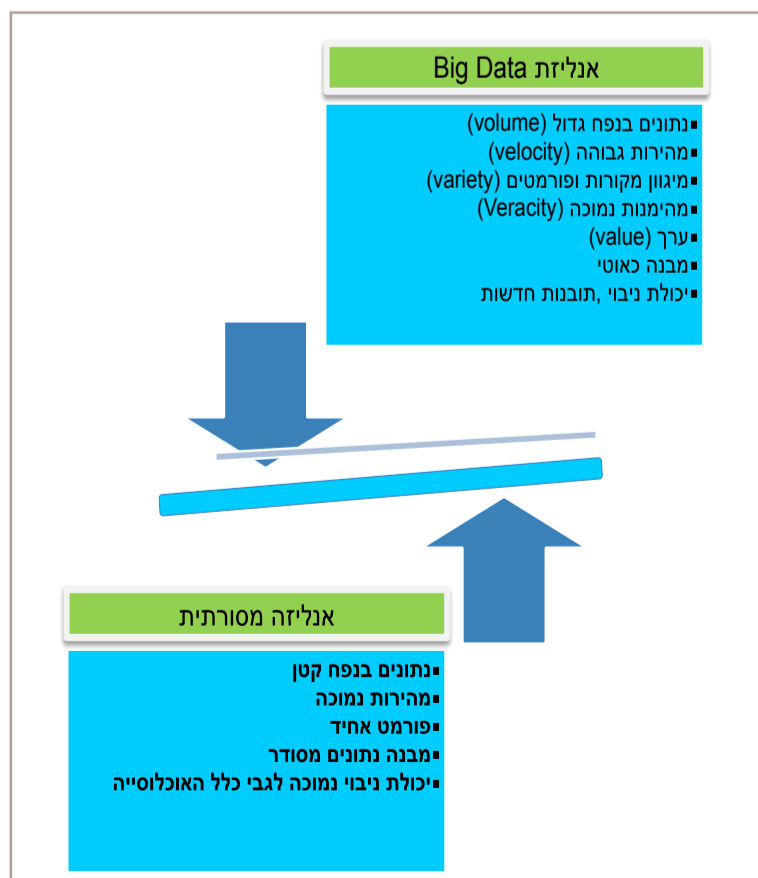
1. Gu D, Li J, Li X, Liang C. Visualizing the knowledge structure and evolution of big data research in healthcare informatics. *Int J Med Inform.* 2017 Feb; 98:22-32.
2. M. Ebrahimi, A. Mohan, A. Kashlev, S. Lu, BDAP: a big data placement strategy for cloud-Based scientific workflows, in: *IEEE First International Conference on Big Data Computing Service and Applications*, IEEE Computer Society, 2015, pp. 105-114.
3. E. Baro, S. Degoul, R. Beuscart, E. Chazard, Toward a literature-driven definition of big data in healthcare, *BioMed Res. Int.* 15 (4) (2015) 1-9.
4. A.D. Mauro, M. Greco, M. Grimaldi, What is big data? a consensual definition and a review of key research topics, *AIP Conf. Proc.* 1644 (1) (2015) 97-104.
5. D. Larson, V. Chang, A review and future direction of agile, business intelligence, analytics and data science, *Int. J. Inf. Manage.* 36 (2016) 700-710.
6. T.H. Davenport, Big data at work: dispelling the myths, *Uncovering the Opportunities Big Data Bootcamp* (2014) 49-62.
7. M.H. Kuo, T. Sahama, A.W. Kushniruk, E.M. Borycki, D. Grunwell, Health big data analytics: current perspectives, challenges and potential solutions, *Int. J. Big Data Intell.* 2 (2014) 114-126.
8. G. Li, Research status and scientific thinking of big data, *Bull. Chin. Acad. Sci.* 27 (6) (2012) 647-657.

הרשומה הרפואית הכללית (Clinical Patient Record-CPR) והרשומה האישית-שלישית, המכילה נתונים סוציו דמוגרפיים. חשוב לציין כי בניגוד למחקר ה-bigmouth, שכולל נתונים של מטופלים אשר פנו לטיפול דנטלי, הנתונים בצבא מתייחסים לכלל האוכלוסייה (פונים לטיפול שיניים וקבוצת ביקורת של פרטים שלא פנו לטיפול דנטלי). למיטב ידיעתנו זהו מחקר כריית BD הראשון בתחום הדנטלי-אורלי שנערך בישראל. הממצאים הרבים שהתגלו בפרוייקט מסוכמים בימים אלו ופורסמו בהמשך.

פרוייקט BD נוסף בארץ הינו BOM (Biopsies Oral and Maxillofacial) הכולל את כלל האבחנות ההיסטופתולוגיות של ביופסיות מהאיזור המקסילו-פציאלי אשר בוצעו במרכז הרפואי "שיבא" על פני תקופה של 20 שנים. לפרוייקט שותפים מלבד החתומה מטה גם פרופ' מרילנה ורד, פרופ' שלמה טייכר וד"ר רן יהלום. מתוך פרויקט זה נולד גם מחקר מעבדתי במסגרת עבודת מסטר שמבצעת ד"ר מורן חכם, העוסק בתפקידים של stem cells בגידולים אודונטוגנים ואנו תקווה שמחקרים נוספים, קליניים ומעבדתיים, יגזרו ממאגר זה.

לסיכום: מגוון יישומים בתחומי החיים השונים, כולל בתחום הבריאות, מבוססים על ניתוח של BD. בשנים הקרובות אנו צפויים להפעלת אסטרטגיות והתערבויות נתמכות-מדע ושירות רפואי מותאם אישית, אשר יתבססו על מהפיכת ה-BD.

תרשים 1:

נתונים משישה בתי ספר לרפואת שיניים בארה"ב שהינם חלק מ-Consortium for Oral Health Research and Informatics (COHRI) (הרווארד, טאפטס, האוניברסיטה של קליפורניה, סן פרנסיסקו, אוניברסיטת פיטסבורג, UTHealth והאוניברסיטה של מישיגן). כיום המאגר מכיל מעל מיליון רשומות דנטליות הכוללות נתונים דמוגרפיים וקליניים.

ברוח התקופה, ב-2016 הכריז ה-ADA על טרמינולוגיית אבחון דנטלית סטנדרטית בשם SNO-DDS (Dental Diagnostic System), שהינה אוסף של מונחים דנטלים ספציפיים אשר נועד למטרות תיעוד ואבחנה והמונה כיום כ-1700 מונחים מאורגנים, 106 קטגוריות משנה ו-1700 כותרות גדולות. המטרה-לאפשר שפה משותפת ועקבית בתחום רפואת השיניים, בפירוט המתאים לדרוש על ידי ספקי בריאות פה מחד, ומאידיך להקל על קיומם של מחקרי BD ברפואת שיניים.

לגבי נתונים בישראל, מאגר הידע לגבי היקף התחלואה והצרכים הדנטליים מוגבל ביותר ואין גורם ממלכתי המופקד על איסוף הנתונים (מתוך "בריאות הפה והשיניים בישראל יעדים לשנת 2020 -דוח סופי") (22). בדו"ח זה נקבע, כי מאחר ובסיס המידע האפידימיולוגי העומד לרשות מקבלי ההחלטות בתחום בריאות הפה והשיניים לוקה מאוד בחסר וכי יש צורך בביצוע סקר מקיף כדי להשיג נתוני בסיס על פי חתכי הגיל הבאים ועריכת סקרים עתיים באוכלוסיות ובתדירויות הבאות: ילדים ונוער-מדי חמש שנים ואילו מבוגרים בני 35-44 מדי עשר שנים (22).

לאור האמור לעיל, הוקם בצה"ל פרויקט המכונה מדד תחלואה אורלי-דנטלי [Dental Oral Scale (DOS)] שמטרתו למדוד את היקפי התחלואה הדנטלית, הפריודונטלית והאוראלית ואת גורמי הסיכון לעששת של כלל חיילי צה"ל בחובה ובקבע המטופלים בכלל מרפאות השיניים הצבאיות, לבחון את הקשר בינם לבין משתנים דמוגרפיים, סוציו דמוגרפיים ומדדי בריאות כללית וכמו כן לחפש נבאים לתחלואה אורלית-דנטלית מקרב המשתנים שייאספו. לפרוייקט שותפים מלבד כותבת שורות אלה, גם ד"ר רון קדם מענף תיחקור ומידע במפקדת קצין הרפואה הראשי. במסגרת הפרוייקט, בוצע איסוף נתונים מרשומות (Big data base study) באופן פרוספקטיבי. הנתונים נגזרו בזמנית משלוש מערכות ממוחשבות צה"ליות: תוכנת הדוקטור הדנטלית (DPR-Dental Patient Record)

Initiative" (8). בפועל, טכניקות כריית וניתוח BD המאפשרות יכולות ניתוח וזיהוי תבניות ומתאמים, יושמו בהצלחה בעולמות תוכן רבים, כולל: אינפורמטיקה של בריאות, אנליטיקה עסקית, כספים באינטרנט, ניתוח התנהגות משתמשים במדיה החברתית, ניתוח דעת קהל באינטרנט, e-business, e-בריאות, וייצור (9). למעשה, מהפכת המידע הנובעת מתחום ה-BD הובילה לשינוי ניכר בחייהם של אנשים, בקריירות שלהם ובדרכי חשיבתם (10).

בתחום הבריאות, התפתחות האינטרנט של דברים (IoT) ורשתות מבוססות חיישנים הניעו את הצמיחה של BD רפואיים. מדינות רבות מתקדמות במרחב בתחומי medical informatics, תוך יישום טכנולוגיות מידע בתחום הבריאות. יתר על כן, מספר גדל והולך של מוסדות רפואיים מקבלים תמיכה אסטרטגית ומימון לעבוד, לחקר ולנתח BD, כתרומה משמעותית למאמצים שנעשים על ידי רוב המדינות (11). בשנים האחרונות היישום של BD ברפואה הוא בעל ערך רב והשפעה (12). מחקרי BD רפואיים הניחים מצמיחה מהירה, כשנושאי המחקר החמים מרוכזים בעיקר בשלושה ממדים: ממד המחלה (למשל: אפידימיולוגיה, סרטן השד, השמנת יתר וסוכרת), הממד הטכני (למשל: כריית נתונים ולמידת מכונה), וממד שירות בריאות (למשל, שירות מותאם אישית-Evidenced-based personalized medicine, סיעוד קשישים) (1). כך התפתחו וצמחו נושאי מחקר אינסופיים, לרבות: אבחון מחלות בשלבים המוקדמים שלהן המאפשר לחולים לקבל טיפולים יעילים יותר (13), ניהול חולים מיוחדים, קידום בריאות ציבור, גילוי הונאות ביטוח רפואי בצורה מהירה ויעילה יותר (14), יישום נתוני BD לשיפור איכות שירות רפואי (15,16), ופיתוח מאגרי BD בריאותיים גדולים (17,18). שימוש ברצף הגנום כולו גם הניב כמויות עצומות של נתונים לניתוח החולה האינדיבידואלי.

עם זאת, חשוב לציין שניתוח BD אינו חסין מהמגבלות של מחקר תצפיתי ובנוסף, קיימות סוגיות אתיות הנוגעות לסודיות הנתונים של המטופלים שתורמים מערכי נתונים אלה (19). נוסף על כך, ניתוח נתונים מורכבים דורש כוח אדם מיומן הבקי בתחום האינפורמטיקה ולא רק בתחום המחקר הרפואי הקליני (20).

ברפואת שיניים זהו תחום חדש יחסית ומתפתח. בארה"ב, מתקיים פרויקט Bigmouth (21) שהינו מסד נתוני בריאות פה אלקטרוני המצוי באוניברסיטת יוסטון ומכיל

מאת ד"ר גלית אלמוזנינו

מומחית ברפואת הפה, יו"ר האיגוד הישראלי לרפואת הפה, מרצה, רופאה בכירה ומנהלת יחידת הפרעות תחושה בפנים ולסתות במחלקה לרפואת הפה בבית החולים "הדסה" עין כרם, מומחית לרפואת הפה בצה"ל.

ההתפתחות המהירה של תחום טכנולוגיות המידע, כולל מחשוב ענן, רשתות חברתיות, שימוש בטלפונים חכמים והאינטרנט של דברים (IoT- internet of things), הובילה לצמיחה מהירה של כמות המידע ולהתפתחות תחום ה big data (BD), אשר מייצר הזדמנויות ואתגרים עצומים במיגוון תחומי מחקר (4). המונח "Big Data" (או בעברית, נתוני עֵתֵק), מתייחס לכל אוסף של מערכי נתונים שהוא גדול, מורכב ודינמי מדי למערכות מסורתיות של ניהול, יישום ועיבוד מסדי נתונים (2,3). BD מתייחס לנפחים גדולים של נתונים גדולים ומורכבים הקשורים ביניהם (1), אך גם כיום אין הסכמה על ההגדרה בקהילה המדעית. בתחילת שנות ה-2000 הציג Laney מודל המבטא גדילה תלת ממדית בנתונים מבחינת נפח (volume), מהירות (velocity) ומגוון (variety), על אף שלא הזכיר BD במפורש בעבודה זו, המודל אומץ וזכה יותר לכינוי "שלושת ה-V-ים" (4). בשנת 2003 החל להתפתח התחום, כאשר גוגל, יאהו, וכמה חברות טכנולוגיה אחרות החלו להשתמש באנליזת BD לניתוח נתונים עסקיים (5). ככל שנתוני ה-BD גדלו מבחינת נפח, מגוון ומהירות, התבסס התחום של כלכלה מונחית נתונים. ארגונים מכל הסוגים נמצאים כעת בפיתוח מודלים מבוססי BD כדי להישאר תחרותיים (6). כיום מקובל לייחס ל-BD חמישה מאפיינים טיפוסיים, המכונים חמשת ה-V-ים: נפח (volume), מהירות (velocity), מגוון (variety), מהימנות (veracity) וערך (value). הגדרה נוספת כוללת במקום ערך את המונח נדיפות (volatility). חמשת המאפיינים הללו מתייחסים לעובדה שמאגר הנתונים של BD כולל נתונים מבוזרים, המגיעים ממקורות רבים (אתרי אינטרנט, רשתות חברתיות, מכשירים סלולריים, מצלמות אבטחה, חיישנים ועוד), בכמויות גדולות, באיכויות משתנות ובמגוון רב של פורמטים, אשר להם מבנה כאוטי בהיותם בלתי מאורגנים לפי שיטה כלשהי (ראה תרשים 1).

בחודש מרץ 2012, נשיא ארצות הברית ברק אובמה הכריז כי ממשלת ארצות הברית תשקיע 200 מיליון \$ כדי להשיק את פרויקט The Big Data Research and Development

SAVE THE DATE

כנס הר"ש השנתי
7-8.12
מלון הילטון ת"א

19. Docherty AB, Lone NI. Exploiting big data for critical care research. *Curr Opin Crit Care*. 2015 Oct;21(5):467-72.
20. Gandomi A, Haider M. Beyond the hype: Big data concepts, methods, and analytics. *Intl J Inform Manage* 2015; 35:137-144.
21. Walji MF, Kalenderian E, Stark PC, White JM, Kookal KK, Phan D, Tran D, Bernstam EV, Ramoni R. BigMouth: a multi-institutional dental data repository. *J Am Med Inform Assoc*. 2014 Nov-Dec;21(6):1136-40.
22. בריאות הפה והשיניים בישראל, יעדים לשנת 2020, משרד הבריאות, יוני 2016
9. G.H. Kim, S. Trimi, J.H. Chung, Big data applications in the government sector: a comparative analysis among leading countries, *Commun. ACM* 57 (3) (2014)78-85.
10. B.C. Medeiros, S. Satram-Hoang, D. Hurst, K.Q. Hoang, F. Momin, C. Reyes, Big data analysis of treatment patterns and outcomes among elderly acutemyleloid leukemia patients in the United States, *Ann. Hematol.* 94 (7) (2015)1127-1138.
11. Zhang, S.L. Guo, L.N. Han, et al., Application and exploration of big data mining in clinical medicine, *Chin. Med. J. (Engl.)* 129 (6) (2015) 731-738.
12. S.F. Wamba, S. Akter, A. Edwards, G. Chopin, D. Gnanzou, How 'big data' can make big impact: findings from a systematic review and a longitudinal case study, *Int. J. Prod. Econ.* 165 (2015) 234-246.
13. W. Raghupathi, V. Raghupathi, Big data analytics in healthcare: promise and potential, *Health Inf. Sci. Syst.* 2 (1) (2014) 1-10.
14. J. Luo, M. Wu, D. Gopukumar, Y. Zhao, Big data application in biomedical research and health care: a literature review, *Biomed. Inf. Insights* 8 (2016)1-10.
15. D.W. Bates, S. Saria, L. Ohnomachado, A. Shah, G. Escobar, Big data in healthcare: using analytics to identify and manage high-risk and high-cost patients, *Health Aff. (Millwood)* 33 (7) (2014) 1123-1131.
16. M.J. Khoury, J.P.A. Ioannidis, Big data meets public health, *N. Z. Med. J.* 93(676) (2014) 1054-105.
17. J. Roski, G.W. Bolinn, T.A. Andrews, Creating value in health care through big data: opportunities and policy implications, *Health Aff. (Millwood)* 33 (7) (2014) 1115-1122.
18. M. Craven, C.D. Page, Big data in healthcare: opportunities and challenges, *Big Data* 3 (4) (2015) 209-210.

ד"ר גלית אלמוזנינו

פתרון 3M למבנים ישירים: ממורכבות לפשטות

מבצע בלעדי

דרך נציגות 3M

קנה

1 RelyX™ Fiber Post 3D
+
1 RelyX™ U200 Automix

וקבל במתנה

1 Filtek™ Bulk Fill Posterior Restorative
או
1 Single Bond Universal

להזמנות ולפרטים נוספים:

אפרת אליאב: 050-2035556
אלית שלום: 054-4901131
נאהד נאסר: 054-5211765

3M Science.
Applied to Life.™

Filtek™ Bulk Fill Posterior Restorative

- מתאים במיוחד לחומר ליבה, במיוחד בחללים גדולים כתוספת ליתד
- מבנה קפסולה המבטיח בניית ליבה ללא בועות
- ניתן לגילוף ומתאים את עצמו בקלות למבנה השן והיתד
- לאחר ההקשיה, השחזת החומר דומה להשחזת דנטין.
- מאפשר בניית ליבה בקלות ובמהירות.

Single Bond Universal Adhesive

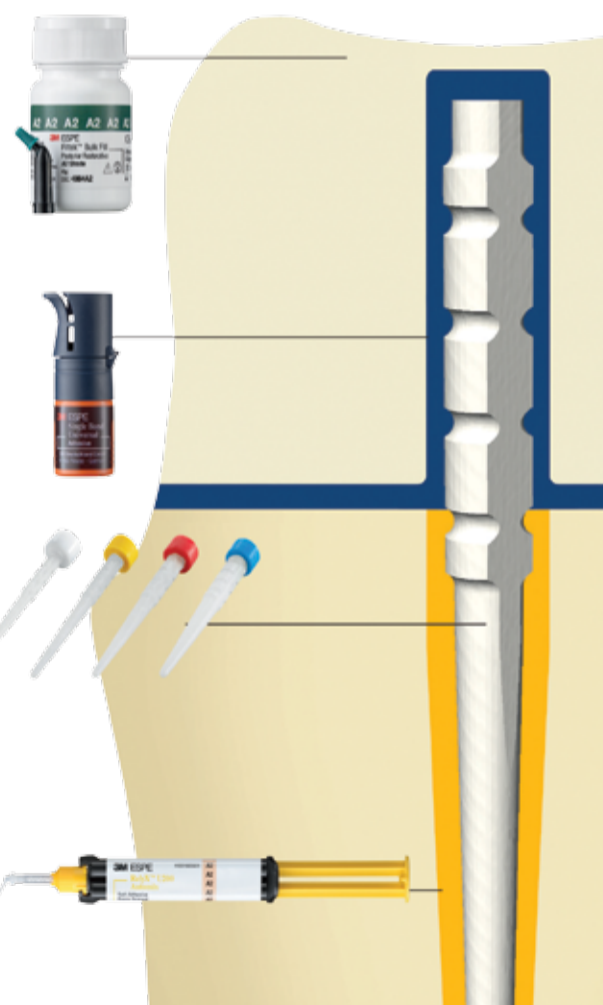
- קישור חזק ואמין של חומר הליבה הן ליתד והן לחומר השן
- ללא צורך בפריימרים נוספים. אפליקציה של חומר יחיד!

חדש RelyX™ Fiber Post 3D

- רטניציה מכאנית גבוהה יותר בזכות מקרו-רטנציות קורונליות
- עצמת קישור גבוהה לקירות תעלת השורש
- הודות לפני השטח המיקרו-פורוסיים
- אינו מצריך מריחה בסיליין להדבקה
- סיכון נמוך לשבר בשורש הודות לאלסטיות דמויית-דנטין
- רדיו-אופאקיות מצויינת
- חדש - יתד בקוטר 0 לתעלות צרות במיוחד

RelyX™ U200 Automix

- חוזק קישור מצויין
- הזרקה ישירה לתעלת השורש
- ללא בועות אוויר

השן והשתל כגורם לסינוסיטיס

זרקור על מרפאת הסינוסים והשיניים במרכז הרפואי "מאיר" בכפר סבא

ד"ר רונית קגן

**רופאה בכירה
המחלקה לכירורגיית פה ולסת
המרכז הרפואי מאיר בכפר סבא**

זיהומים ממקור דנטלי ידועים ככאלו העוברים לחללים הפרי-אורליים ומשם לחללי הראש והצוואר. בשנים האחרונות אנו נחשפים לעליה בזיהומים בלסת העליונה המועברים לחללי האף והסינוסים (גתות הפנים). אותם זיהומים גורמים למחלת הסינוסיטיס בדרגות שונות עם סיכון לסיבוכים עיניים ומוחיים המצריכים לעיתים ניתוח דחוף של האף והסינוסים - FESS.

הזיהום העובר לחלל הסינוס מקורו בעיקר מהשיניים מלמעלה וטוחנות בלסת העליונה, בהן יש קרבה או חדירה אנטומית של האפקסים או הפתולוגיה לחלל הסינוס המקסילרי. בשיניים אלו (לעיתים אסימפטוטיות), ללא אבחנה מוקדמת של הפתולוגיה הדנטלית, קיים סיכון להתפתחות הפתולוגיה (שלרוב הינה זיהומית) לתוך הסינוס המקסילרי. ללא סימנים אינטרא-אורליים, הפתולוגיה יכולה להתבטא רנטגנית כעיבוי רירית בלבד או בנגע מסוג DOME SHAPED, כתהליך מוגדר או מלאות בסינוס המקסילרי (פלס נוזל או פוליפים). הסימנים לפתולוגיה כזו יכולים להתבטא כסינוסיטיס כרוני עם סימנים כמו נזלת, גודש באף, קשיי נשימה, הפרעה

בחוש הריח, ליחה, שיעול, כאבי ראש. אם מקור הפתולוגיה זיהומי ומחלת הסינוסים מגיבה לטיפול שמרני תרופתי תוך התחשבות במצבו הסיסטמי של המטופל, ניתן לטפל בפתולוגיה הדנטלית בצורה שמרנית ע"י טיפול שורש ו/או טיפול בחניכיים (ללא עקירה). ההחלטה הטיפולית מבוצעת תוך הסבר למטופל כי אין ביטחון שהטיפול השמרני ימנע סופית את מחלת הסינוסים שלו. במקביל, מודגש הצורך של המטופל לתחזק את פיו ולבצע ביקורת תכופות אצל רופא השיניים המטפל ורופא א.ג.

בשנים האחרונות, נמצא מקור דנטלי נוסף לסינוסיטיס, השתלים הדנטליים והרמות הסינוס. הזיהום הפוטנציאלי

שמיוחד לסינוס המקסילרי מקורו מחדירה יאטרוגנית (במהלך הניתוח) או הדרגתית (פריאימפלנטיטיס) לאורך השנים של מיקרופלורה אורלית לחלל הסינוס וכן מצבים של תגובה לגוף זר (שתלים וחלקי שיקום צפים, התנתקות שתלי עצם). המטופלים מגיעים לרוב דווקא עם אבחנה של סינוסיטיס ובמקביל לאנמנזה והדמייה, נמצא המקור הדנטלי למהלך המחלה שלעיתים אפילו החל מספר שנים קודם לכן. העדר המעקב אחר אותם מטופלים שעוברים הרמות סינוס ושתלים במקסילה מוביל לעיתים לאבחון מאוחר של מחלת הסינוסיטיס כאשר המקור הדנטלי למחלת הסינוסיטיס אינו תמיד ברור מראש למטופל. המטופלים

מגיעים עם סימפטומים חמורים יותר ככל שעובר הזמן. ומעניין הדבר שיש מטופלים שהשארית השתלים התומכים בכתרים (משיקולים של תפקוד יומי, השקעה כלכלית וזמן שהושקע בטיפול), חשובה להם יותר ממחלת הסינוסיטיס שלהם וסיבוכיה.

הפנייה למרפאת סינוסים ושיניים, יכולה לענות לאותם מטופלים בהם יש חשד למהלך ניתוח הרמת סינוס ו/או שתלים לא רגיל, סימפטומים סינוזליים לאחר הניתוח (גם אחרי שנים) ו/או הדמייה לא ברורה לאחר הניתוח. הפנייה מיידית תביא לתוצאות טובות יותר מבחינת אבחון מהיר, ריפוי הסינוסיטיס המהיר (פחות סבל למטופל) וגם מבחינת היכולת לשמור על אותם

להלן מספר דוגמאות בנושא:

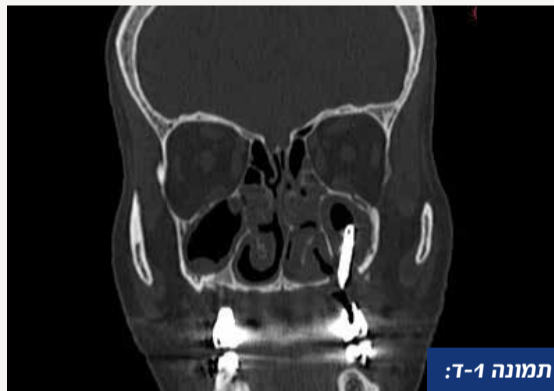
ל. ג. בת 56 עם שיקום על גבי שתלים מלפני 10 שנים. הופיע עם סימני דלקת סביב שתל 26 ומעבר נוזלים לאף.

מקרה 1

תמונה 1-1:

סגירת הפיסטולה האורו-אנטרלית בשכבות-מתלה בוקלי

תמונה 1-2:

חתך CT קורונלי

תמונה 1-3:

בתצלום פנורמי נמצא שתל 26 מנותק מהשיקום וחודר לסינוס מקסילרי עם איבוד עצם סביבו

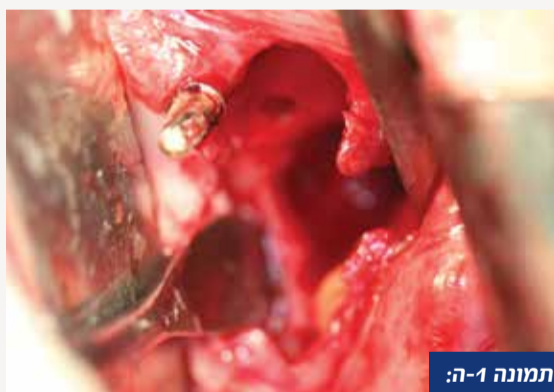
תמונה 1-4:

תצלום פנורמי לאחר הניתוח בו בוצען שחזורי רכס מקסילרי אחורי עם הרמות סינוס ועצם אוטוגנית מהאגן ופלטות MESH

תמונה 1-5:

צילום קליני מהניתוח בו בוצעה אוגמנטציה ברכסים המקסילריים האחוריים

תמונה 1-6:

החסר הגרמי לאחר הרמת המתלה והוצאת השתל

תמונה 1-7:

הפיסטולה האורו אנטרלית

תמונה 1-8:

תצלום פנורמי חצי שנה לאחר הניתוח הקודם ובו הוצאו פלטות ה-MESH והוחדרו השתלים.

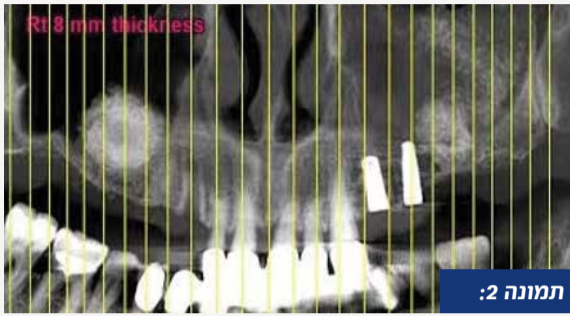
תמונה 1-9:

סגירת הפיסטולה האורו-אנטרלית בשכבות-מתלה השומן

תמונה 1-10:

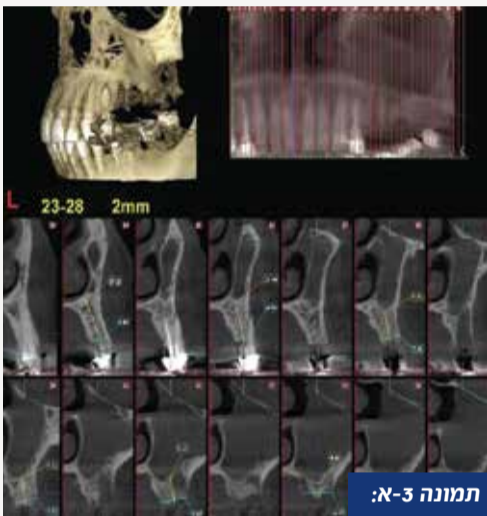
חתך CT סגיטלי

CT קורונלי שבוצע לפני הניסיון השני להחדרת שתל 26

מקרה 2

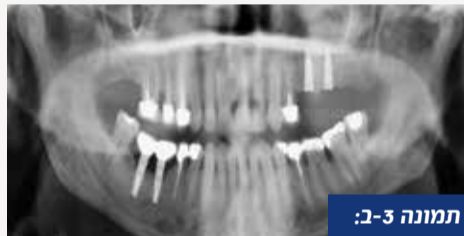
מקרה 2: מטופלת שעברה הרמות סינוס דו צדדית והגיע לאשפוז עם סינוסיטיס חריף זו הפעם הרביעית מאז בוצעו הרמות הסינוס. ברקע ניסיון שני להחדרת שתל 26 שלא צלח.

סיטי המדגים את העכירות בסינוס שמאלי ואת קרבת מכתשית שן 25 לרצפת הסינוס

מקרה 3

סינוסיטיס אודונטוגני אסימפטומטי ללא שיפור רנטגני לאחר עקירת שן 25. מעוניינת בשני שתלים 25-26. הוחלט על ביצוע FESS והרמת סינוס משמאל בו זמנית

פנורמי לאחר ביצוע הניתוח

מקרה 4

פריאימפלנטיטיס בשתל 16 בשיקום בן שנתיים

תמונה 4: CT קורונלי שבוצע טרם הוצאת שתל 16 על ידי רופא שיניים מטפל. נראה איבוד עצם לאורך השתל ועד הסינוס המקסילרי הימני. המטופל הגיע למרפאת סינוסים ושיניים עם פיסטולה מאזור הוצאת השתלים 15-16. עבר ניתוח FESS מימין וסגירת הפיסטולה.

References:

1. Patel NA, Ferguson BJ. Odontogenic sinusitis: an ancient but underappreciated cause of maxillary sinusitis. *Curr Opin Otolaryngol Head Neck Surg* 2012, 20:24-28.
2. Pjetursson BE, Tan WC, Zwahlen M, Lang NP. A systematic review of the success of sinus floor elevation and survival of implants inserted in combination with sinus floor elevation. *J Clin Periodontol*. 2008 Sep;35(8 Suppl):216-40.
3. Felisati G, Chiapasco M, Lozza P, Saibene AM, Pipolo C, Zaniboni M, Biglioli F, Borloni R. Sinonasal complications resulting from dental treatment Outcome-oriented proposal of classification and surgical protocol. *Am J Rhinol Allergy* 2013, 27: e101-e106.
4. Kim SJ, Park JS, Kim HT, Lee CH, Park YH, Bae JH. Clinical features and treatment outcomes of dental implant-related paranasal sinusitis: A 2-year prospective observational study. *Clin Oral Implants Res*. 2016, Nov;27(11):e100-e104.

הליכים כירורגיים דנטליים שבוצעו (עצם שהושתלה, שתלים שעברו אוסואינטגרציה) ככל שניתן.

במצבים בהם השתלים אינם מזהמים אינטרא-אורלית ועם זיהום פעיל החדר לסינוס המקסילרי, נמצא כי אפילו המתנה של מספר חודשים, עלולה להחמיר ספיגת עצם מקומית ולגרור לפגיעה גרמית שלעיתים קשה לגישור ושחזור מחדש ע"י שתלים/שתלי העצם. דבר זה מוביל לתסכול רב של המטופלים וחוויה שלילית מטיפולי שיניים. במצבים קיצוניים אלו מוצע למטופל שחזור הכולל עצם מהאגן והמתנה של חצי שנה לקליטת העצם ובהתאם ביצוע השתלים מחדש. יתרון בולט של שיתוף הפעולה של כירורגית פה ולסת ומנתח רינולוג (א"ג) הוא היכולת לפתור את הבעיה הדנטלית ובעיית הסינוסים בו-זמנית באותו הניתוח. רק לאחר התייצבות הזיהום ורפיו מקומי מלא ניתן להתחיל בשחזור.

מרפאה משותפת הינה המקום המתאים ליעוץ לפני ביצוע שתלים והרמות סינוס, במיוחד במצבים בהם קיימת פתולוגיה או רקע רפואי הדורש בירור נוסף. השילוב בין הידע הדנטלי ובין הידע הספציפי בתחום הסינוסים (שאינו קיים אצל כל מומחה בא"ג) מאפשר למטופל להבין את הסיכונים, האלטרנטיבות ובעיקר לקבל מענה נקודתי ליעוץ אינטרדיסציפלינרי שכזה. ובהתאם, ההפניות הן מרופאי א"ג, רופאי שיניים ומומחים בתחומים השונים.

תודות

לד"ר פיראס קאסם ממחלקת א"ג, שותפי במרפאת סינוסים ושיניים במרכז הרפואי מאיר

וד"ר ברונ קריינר על שיתוף הפעולה והתמונות.

ד"ר רונית קגן

יום האישה 2017 נחגג בהר"ש

מלון הילטון היוקרתי. בין לבין, יכלו הנשים ליהנות מדוכני מכירה שונים ובהמשך הרצאה בנושא העצמה נשית. אלי יצפאן חתם את האירוע והצחיק את הקהל הרב. תודה לחברת קולגייט שנתנה את חסותה והעניקה שי לכל משתתפת וכן לבנק לאומי. תודה למאות הנשים אשר לקחו חלק באירוע. נתראה בשנה הבאה.

מאת: ד"ר אבי אהרונוביץ

יור ועדת כנסים

ההסתדרות לרפואת שיניים ציינה את יום האישה הבינלאומי בבוקר קסום בו נטלו חלק כ-500 נשים. הבוקר נפתח בארוחת בוקר עשירה אל גוף חופי תל אביב הנשקף ממרפסת

היפופוספטזיה - זרקור על מחלה נדירה עם היבטים אוראליים - דנטליים

ד"ר סיגלית בלומר

המחלקה לרפואת שיניים לילדים ביה"ס לרפואת שיניים ע"ש מוריס וגבריאלה גולדשלגר, אוניברסיטת תל אביב.

בעולם מוכרות כיום כ-7,000 מחלות נדירות, מגבילות ועל פי רוב מסכנות חיים. הן מופיעות על רקע גנטי בשלב מוקדם בחיים ועל כן, כמחצית מהחולים במחלות נדירות הינם ילדים.

השנה, בחרה ועדת סל התרופות לכלול בסל התרופות 2017 לא פחות מחמש תרופות למחלות נדירות, ביניהן אנזים חליפי לטיפול במחלה הרב-מערכתית ומסכנת החיים היפופוספטזיה.

רופא קנדי בשם Rathbun קבע בשנת 1948 את המושג היפופוספטזיה כדי לתאר מחלה שקטלה תינוקות כבר בגיל חודשיים והתבטאה ברככת, בפרוסים, פעילות נמוכה של אלקלין פוספטאז בסרום, בעצמות ובכלל ברקמות. לאחר מכן התגלה שהמחלה היא תורשתית. כ-1953 התברר שיש איבוד מוקדם של שיניים ראשוניות מופע מאוד חשוב במחלה.

בגוף האדם ישנם 4 איזואנזימים של אלקלין פוספטאז (ALKP). אחד מהם אינו ספציפי וידוע גם בשם, Tissue-Nonspecific Alkaline Phosphatase – TNSALP אשר נמצא ברקמות העצם, במרכיבי השן כגון אמיל, דנטין וצמנטום, בכליות ובכבד. מוטציות בגן ALPL שמקודד ל-TNSALP, ויש כ-300 כאלה, מביאות לווריאביליות גבוהה גם בביטויים הקליניים של המחלה. ברוב המוטציות לא נמצא קשר בין גנוטיפ לפנוטיפ, כך שגם אם אותה מוטציה ישנם בני משפחה עם אותה מוטציה בדיוק, הם יכולים לבטא מחלה עם ביטויים שונים. בנוסף לכך, קיימות שתי צורות הורשה למחלה: אוטוזומלי דומיננטי ואוטוזומלי רצסיבי.

היפופוספטזיה היא מחלה שנגרמת כאמור בגלל פעילות ירודה של האנזים אלקלין פוספטאז. פעילות האנזים TNSALP על גבי האוסטאובלסטים במטריקס העצם קריטית לתהליך מינרליזציה תקין שבו האנזים מפרק (מבצע דה-פוספורילציה) תרכובות של פירופוספט אי אורגני (PPI) לפוספט אי אורגני (PI) העלייה בפירופוספט פוגעת בתהליך המינרליזציה של העצם ונוצרת רככת. הרככת היא ייחודית מאחר והיא רככת שמתבטאת בעלייה של פוספט וקלציום, מה שגורם לשקיעתם בפרקים ובכליות ולסיבוכים סיסטמיים קשים.

אנזים זה חשוב מאוד גם ליצירת הידרוקסיאפטיט וכשיש רמות

גבוהות של PPI יש דיכוי יצירת הידרוקסיאפטיט. פעילות האנזים באה לידי ביטוי גם בתפקידו להפוך בכבד ויטמין B6 שנמצא במזון בצורה של מולקולות של פירידוקסל 5 פוספט (PLP) לפירידוקסל פוספט (PL). דבר הבא לידי ביטוי בפגיעה נוירולוגית קשה בתינוקות.

לסיכום- ירידה בפעילות ALKP מביאה להצטברות של שלושה סובסטרטים: PEA - פוספואטנול אמין שהפתוגנזה שלו לא ידועה, ניתן למדידה בשתן. PPI - פירופוספט אי אורגני המצטבר בעצם, מפריע לתהליך המינרליזציה ומשפיע על המערכת הדנטלית, השלד, השריר, מחלות ראומטיות, מערכת הנשימה וכליות. PLP - פירידוקסל פוספט שחסר ברקמת המוח אצל תינוקות. ניתן לבצע בדיקת B6.

שכיחות

בהסתמך על מבחנים מולקולריים, שכיחות מצב המחלה החמור באירופה הוא מקרה אחד ל-300,000 לידות ואילו במצבים של היפופוספטזיה בינונית, השכיחות הרבה יותר גבוהה - 1 ל-6370 לידות.

כיום ידוע על 100 מיקרים חדשים בצרפת נכון ל-2016, 70 מהם בצורה החמורה. ביפן יש 2-3 מיקרים חדשים של המחלה לכל 100,000 לידות.

מעבדה

האבחנה של HPP מאתגרת שכן המצג הקליני יכול להיות חופף עם מחלות שלדיות אחרות. לכן, המרקר האבחנתי של היפופוספטזיה הוא רמות נמוכות של אלקלין פוספטאז בדם. צריך לזכור, שרמת האנזים אלקלין פוספטאז משתנה לפי מין וגיל. הערך הנמוך נחשב כנורמל, מה שעלול להוביל לפספוס באבחנה.

בנוסף, תימצא בשתן רמה גבוהה של אנזים פוספואנולאמין PEA, שגם הוא סימן חשוב בהיפופוספטזיה.

כדאי לבצע גם בדיקת פירודוקסין 5 פוספטאז בסרום (PLP) - כלומר, ויטמין B6 המסייע גם הוא באבחון. הרמה שלו גבוהה בהיפופוספטזיה. בדיקות הקלציום והפוספט גבוהות או נורמליות. כיום מבצעים גם אבחון גנטי. בנוסף לכך, יש לבצע צילומי רנטגן של היד והרגל כדי לראות אם יש שינויי רככת.

לסיכום - האבחנה הרפואית תיקח בחשבון את הנתונים הרפואיים, הגיל בו מתגלים הסימנים הראשוניים, בדיקות דם וצילומי רנטגן. שילוב הממצאים הקליניים והמעבדתיים הם המפתח לזיהוי המחלה.

סוגים

ישנם שישה סוגים של היפופוספטזיה, תלוי בגיל ההתחלה ובסימנים. קיימות 3 הצורות הפרינטליות שהן פטאליות ולרוב הילדים לא שורדים (זוהי ההעברה הגנטית האוטוזומלית רצסיבית), תינוקות-פחות מגיל 6 חודשים, צורת הילדות מגיל חצי שנה עד גיל 18 והמבוגרים מעל גיל 18. קיימת גם צורה שנקראת הצורה האודונט 1 - היפופוספטזיה (Odonto-HPP), שלה יש רק סימנים דנטליים ללא סימנים סיסטמיים.

הסיכוי שאנחנו כרופאי שיניים נזהה את הילדים היא לרוב בצורת הילדות- childhood, בה המחלה מתגלה מעל גיל חצי שנה. הילדים נמוכים, יש להם רככת, גולגולת מעוותת, רגליים עקומות, מיפרקים מוגדלים, חולשת שרירים, כאבים בעצמות, איבוד שיניים מאוד מוקדם, בקיעה מוקדמת של שיניים קבועות.

המבוגרים, מחלתם מתגלה מעל גיל 18, הם מדווחים על איבוד שיניים ראשוניות, איבוד שיניים קבועות, שברים, אוסטאומלציה, שברי מאמץ ולפעמים רככת. לפעמים המחלה מתגלית באיחור רב של שנים, עם העליה בגיל עקב אוסטאוארטריטיס, אוסטאופורוזיס חולשות בשרירים וסימנים דנטליים של איבוד שיניים ומחלת חניכיים מתקדמת.

במקרים של הילדות הצעירה הפטאלית, צורת ההעברה היא אוטוזומלית רצסיבית ובצורות של הילדות הפחות חמורות ההעברה היא אוטוזומלית דומיננטית.

הסימפטומים הדנטליים

איבוד השיניים הראשוניות לפני גיל 3 יכול להיות ככל אזורי השיניים או רק באזור הקדמי והניב. הסימן הראשון הוא שמוביל את המשפחה לבדיקה ולייעוץ.

בצילום רואים איבוד עצם נרחב. השיניים נושרות ללא דימום ועם שורשים שלמים. ניתן לראות גם לשכות המוך ותעלות שורש מוגדלות. לעיתים השיניים בעלות מירקם של קליפה.

איבוד השיניים יופיע בכל צורות ה HPP. בילדים בוגרים יותר ובמבוגרים רואים איבוד של שיניים קבועות.

איבוד השיניים לא מלווה בדלקת חניכיים, אבל יש מחלת חניכיים שנראית כאיבוד עצם ברנטגן.

רמות הפירופוספט הלא תקינות פוגמות בצמנטום ומובילות לפגיעה בחיבור של השיניים לצמנטום ולעצם. טיפול פירודונטי תומך אינו מרפא את מחלת ההיפופוספטזיה אך מאט ומעכב את הופעת הסימפטומים. שימוש בתותבות חלקיות אצל ילדים צעירים יכול לתת מענה מבחינה אסתטית ופונקציונלית.

לכן, רופא השיניים הוא הראשון שיכול לאבחן את המחלה בעיקר בילדים ובמתבגרים עם איבוד שיניים לא מוסבר. אין ספק שערנות לסימנים אלה תוביל לאבחנה למרות הקושי הכרוך בה. אבחנה מוקדמת תימנע הידרדרות של המחלה ומתן טיפולים העלולים להחמיר את ביטוי המחלה כמו ביפוספונטים.

אבחנה מובילת לאיבוד שיניים מוקדם:

1. ציקליק נוטרופניה או לוקמיה.
2. פפיון לכברה שמתבטא בקרטודרמה ומחלת חניכיים אגרסיבית ואיבוד שיניים.
3. תסמונת חיים מונק - היפרקרטוזיס ואריתמה.
4. תסמונת צ'דיאק היגשי גם היא מתבטאת בדלקת חניכיים אגרסיבית.
5. תסמונת האלרס דנלוס.
6. היסטיוציטוזיס X.
7. מחלה פירודונטלית אגרסיבית ללא רקע סיסטמי.

הטיפול כיום הוא טיפול חדשני ע"י מתן האנזים אספוטאז אלפא. ילדים קטנים שקיבלו את האנזים הראו שיפור מרשים בתיפקוד הריאות שלהם, בגדילה ובריפוי הרככת.

אספוטאז אלפא הוא חלבון רקומביננטי ממקור הומני של TNSALP המאפשר קישור לרקמת העצם. זהו טיפול שהוכח כמציל חיים וזכה להכרה של ארגוני הבריאות העולמיים, בעל התוויה לטיפול אנזימטי חלופי ארוך טווח.

סיכום

היפופוספטזיה היא מחלה נדירה עם תופעות דנטליות וגרמיות קשות שמופיעות בגיל צעיר מאוד ומלוות את החולים כל חייהם. לכן חובה להיות מודעים לסימני המחלה המוקדמים ולהיות בקשר הדוק עם רופאי ילדים במקרה של חשד על מנת לבצע בירור מקיף ולסייע בטיפול מיטבי לילדים הלוקים במחלה זאת.

חולים שאובחנו בהיפופוספטזיה זקוקים למעקב ארוך טווח הן רפואי והן דנטלי משום שתסמיני המחלה יכולים להופיע גם בגילאים מאוחרים.

References

1. Bloch-Zupan A. Hypophosphatasia: diagnosis and clinical signs – a dental surgeon perspective. *Pediatr Dent* 2016; 26: 426–438.
2. van den Bos T, Handoko G, Niehof A Et al. Cementum and dentin in hypophosphatasia. *J Dent Res*. 2005; 84(11):1021-1025.
3. Whyte MP. Hypophosphatasia - aetiology, nosology, pathogenesis, diagnosis and treatment. *Nat Rev Endocrinol*. 2016; 12(4):233-246.
4. Mori M, DeArme SL, Weber TJ, Kishnani PS. Case series: Odontohypophosphatasia or missed diagnosis of childhood/adult-onset hypophosphatasia? – Call for a long-term follow-up of premature loss of primary teeth. *Bone Reports* 5, 2016; 228–232.
5. Foster BL, Nagatomo KJ, Nociti FH Jr, Fong H, Dunn D, et al. Central Role of Pyrophosphate in Acellular Cementum Formation. *PLoS ONE* 2012; 7(6): e38393. doi: 10.1371/journal.pone.0038393 ■

ד"ר סיגלית בלומר

רפואת שיניים דיגיטלית: פרספקטיבה מהמחלקה לשיקום פנים ולסתות בית הספר להתמחויות ברפואת שיניים, הקריה הרפואית רמב"ם, חיפה.

מאת: ד"ר צבי גוטמכר

דיגיטלית תהיה העתיד בתחומנו וגם תותכות נשלפות יבוצעו בצורה דיגיטלית. לעת עתה אנו יכולים להשתמש בה רק לביצוע מילואות (Onlays, Inlays), כתרים בודדים או גשרים כאשר בצוע תותכות נשלפות ואובטורטורים עדיין נעשים בשיטות הרגילות, אך לדעתי לא ירחק היום בו גם בביצועם יעשה שימוש בטכנולוגיות אלה. ■

ד"ר צבי גוטמכר

משאלה שהתגשמה. כל מטופל מקסילופציאלי שעובר את שלבי המידות שואל, "האם אין שיטה אחרת ללקיחת מידות?" זוהי פרוצדורה לא נעימה בלשון המעטה.

סורק אינטראורלי ומחרטה מאפשרים לנו לוותר על שלבי המידות בעזרת כפות ושימוש בחומרים שיכולים ללא ידיעתנו להיכנס לחללים הפתוחים ולגרום נזק. השיטה מאפשרת למטופלינו לעבור את שלבי המידות והשחזור בישיבה אחת ללא שימוש בכפות אשר לעיתים יש קושי רב בהכנסתן. כאן אין צורך בפתיחת פה גדולה וניתן לעקוף את הפצעים בפה במידה ויש. משך הסריקה הינו קצר ולא כואב, ניתן להפסיק את הסריקה ולהמשיך מהמקום שהופסקה במקרה שהמטופל מבקש הפסקה. לא כך כאשר אנו לוקחים מידה עם כף וחומר סיליקוני בפה.

לסיכום: אין לי ספק כי רפואת שיניים

האיטום איננו מקסימלי ויש כניסה של מים ומוצקים לחללים הפתוחים.

קושי לא פחות גדול הינו לקיחת מידות לצורך ביצוע שחזורים. מטופלים אלו מציגים במקרים רבים, הגבלה בפתיחת הפה, פצעים בפה עקב זיהומים, כימותרפיה, רדיותרפיה ועייפות. יש להוסיף על כך את מספר הפגישות לצורך התאמת שחזורי מעבדה. יש להבין כי מטופלים אלו סובלים וחלשים מאד בפרט כאשר הינם תחת כימותרפיה ורדיותרפיה. עקב כך אנו מנסים עד כמה שניתן לצמצם את סבלם ע"י איטום החללים המנותחים בזמן העבודה וקיצור משך המידות ושלבי הטיפול. לא תמיד ניתן להגיע לרמה הרצויה ולכן אנו מתמודדים עם דילמות לא פשוטות.

רפואת שיניים דיגיטלית הינה כיום רק בראשיתה, אך עבור מטופלינו הסובלים מחסר רקמות וחללים לא סגורים, היא ממש כעין

תותכות נרחבות נשלפות אשר המטופל צריך להוציאן ולתחזקן.

אחד האתגרים העומדים בפני המומחה לשיקום פנים ולסתות בזמן עבודתו הינו להימנע מפיזור נוזלים ומוצקים לחללים המנותחים בזמן טיפולי שיניים.

יש קושי רב לבצע טיפולי שיניים קונבנציונליים לחולים אלה מאחר ובזמן הטיפול יש להוציא את התותכות, דבר אשר משאיר את החללים פתוחים וחשופים לכניסת נוזלים ומוצקים. לדוגמא, חסר חך קשה ורך יוצר מעבר מידי וחלק לקנה הנשימה ולאזור הסינוסים המקסילריים ולוושט.

גם כאשר מדובר בטיפולים טריוויאליים כגון סילוק שחזור אמלגם ישן ולקוי, אנו מתקשים לחסום את פתחי החללים עד כמה שניתן (עם או בלי סכר גומי) כך שחרף כל מאמץ,

מנהל המחלקה לשיקום פנים ולסתות והיחידה למפרקי לסת. מומחה לשיקום פנים ולסתות. בית הספר להתמחויות ברפואת שיניים, רמב"ם - הקריה הרפואית לבריאות האדם, חיפה

המחלקה עוסקת בשיקום לאחר כריתות של חלקי פנים וגולגולת. עקב הכריתות נוצרים חללים קטנים כגדולים אשר בחלקם יוצרים קומוניקציה עם אתרים אנטומיים שרובם עם מאפיינים ויטליים כגון, בסיס גולגולת, חלל האף, סינוסים מקסילריים ואחרים. חללים אלו חייבים להסגר בכדי להחזיר את הפונקציה והאסתטיקה למטופלים. במקרים רבים השחזור הינו בעזרת

היחידה שעושה את ההבדל:

SMILY Z

היחידה הדנטלית מבית OSADA, יפן

חדש! מנורת LED רבת עצמה, מקורית מבית OSADA!

מה מספרים התקוות שלנו?

- "נוחות ארגונומית, מינימום תקלות, מרוצה מהשירות וממליצה בחום!"
ד"ר עפרה גל
- "מאוד ארגונומי בעבודה, אפס תקלות, שרות מצויין, סומלץ ביותר."
ד"ר מאיר טל
- "מרוצה מאד מהיניט ומהשירות. תודה לאוסדה!"
ד"ר איתי מישאלוף

הציוד היחיד עם 4 שנים אחריות גם לטורבינות וגם לכלים הידניים!

הצטרפו גם אתם למשפחת אוסדה!

סבצע SMILY Z תשלומים נוחים החל מ- 1000 ₪ לחודש*

*בכפי לוחקן

מסרים מסכים בטל. 054-5663610

osada
Making The Best Better

4 Koifman st. Tel Aviv 68012
Tel. 03-7979620, 054-5663612
Fax. 03-5161982
E-mail: info@osada.co.il
www.osada.co.il